

**BYUDJET TASHKILOTLARIDA DAVLAT MOLİYAVIY NAZORATNI
TASHKIL ETISH***Jo'rayev Yo'ldosh Nurqobilovich**Termiz iqtisodiyot va servis
universiteti magistranti*

ANNOTATSIYA Ushbu maqolada byudjet tashkilotlarining davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish muammolari muhokama qilinadi. Moliyaviy nazoratning asosiy tushunchalari, turlari va shakllari ochib berilgan. Bundan tashqari, ushbu maqolada mavjud muammolar tahlil qilinib, mavjud tizimni isloh qilish yo'llari belgilab olindi.

Kalit suzlar: byudjet tashkilot, davlat moliyaviy nazorat, mablag', tendensiya, moliyaviy resurslar, byudjet mablag'lar, uslub, amaliy jihatlar.

**ОРГАНИЗАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ
В БЮДЖЕТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ***Джураев Юлдош Нурқобиллович**магистрант Термезского университета
экономики и сервиса*

АННОТАЦИЯ. В данной статье рассматриваются проблемы организации государственного финансового контроля бюджетных организаций. Раскрываются основные понятия, виды и формы финансового контроля. Кроме того, в данной статье анализируются существующие проблемы и определяются пути реформирования существующей системы.

Ключевые слова: бюджетная организация, государственный финансовый контроль, фонды, тенденции, финансовые ресурсы, бюджетные фонды, метод, практические аспекты.

**ORGANIZATION OF STATE FINANCIAL CONTROL IN BUDGET
ORGANIZATIONS***Juraev Yuldosh Nurkobilovich**Master's student of Termez University
of Economics and Service*

ABSTRACT. This article discusses the problems of organizing state financial control of budgetary organizations. The main concepts, types and forms of financial

control are revealed. In addition, this article analyzes existing problems and identifies ways to reform the existing system.

Keywords: budgetary organization, state financial control, funds, trends, financial resources, budget funds, method, practical aspects

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida sodir bo‘layotgan ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy xarakterdagi o‘zgarishlar munosabati bilan moliyaviy nazorat mavzusi yanada dolzarb bo‘lib, iqtisodchi olimlarning qiziqishini uyg‘otdi. Moliyaviy nazorat mavzusi darsliklar va maxsus adabiyotlarda keng yoritilgan. O‘zbekiston Respublikasi moliyaviy nazorat tizimining bugungi holati, rivojlanish darajasi va sodir bo‘layotgan o‘zgarishlar davriy nashrlarda keng yoritilmoqda. Ma’lumki, bugungi kunda davlat moliyaviy nazorati byudjet qonunchiligi asosida qurilgan.

Tahlil va natijalar. Byudjet tashkilotlarining moliyaviy nazorati davlat tomonidan O‘zbekiston Respublikasining subyektlari va mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlari tomonidan mablag‘lardan foydalanish va taqsimlashning maqsadga muvofiqligini tekshirish hamda daromadlar tushumini oshirish uchun zaxiralarni topish maqsadida davlat tomonidan amalga oshiriladigan moliyaviy iqtisodiy nazoratning bir qismidir. Byudjet tashkilotlari, avtonom tashkilotlardan farqli o‘laroq, faoliyatdan olingan daromadlarni mustaqil ravishda taqsimlash huquqiga yega yemasligiga qaramay, ichki moliyaviy nazoratning ahamiyati katta. Byudjet tashkiloti tomonidan daromad olish tashkilot faoliyatining asosiy yo‘nalishini rivojlantirishning muhim tarkibiy qismi sifatida ko‘rib chiqilishi kerak. Tashkilot faoliyati tartibga solinadi va hozirda ko‘pincha elektron axborot tizimlarida qayta ishlanadigan axborotning katta oqimlari bilan tavsiflanadi. Ma’lumotlar tezkor ravishda to‘planadi va qayta ishlanadi, bu nafaqat tashkilotning o‘zi, balki uning barcha ishtirokchilari faoliyatini doimiy monitoring qilish imkonini beradi. Byudjet muassasalarini tashkil etishning asosiy maqsadi tijorat manfaatlari yemas, ichki nazorat tizimini joriy etish samarasini davlat topshirig‘ini bajarish va byudjet mablag‘larini boshqarish samaradorligi nuqtayi nazaridan muassasa faoliyatini yaxshilashga yo‘naltirish mumkin. Byudjet muassasalarining moliyaviy nazorati muassasaning strategik va taktik maqsadlariga erishishga qaratilgan moliyasini boshqarishga qaratilgan. Davlat muassasalari uchun, tijorat tashkilotlaridan farqli o‘laroq, bu biznes qiymatini maksimal darajada oshirish emas, balki davlatning, O‘zbekiston Respublikasi subyektlarining yoki munitsipalitetning jamiyat uchun ahamiyatli bo‘lgan boshqaruv, ijtimoiy-madaniy yoki boshqa funksiyalari hamda vakolatlarini bajarishdir. Moliyaviy nazorat - bu xo‘jalik yurituvchi subyektlar va boshqaruv faoliyatining moliyaviy va ular bilan bog‘liq masalalarini uni tashkil etishning aniq shakllari va usullaridan foydalangan holda tekshirish bo‘yicha harakatlar va operatsiyalar majmui. Moliyaviy nazorat turlari: 1. Davlat moliyaviy nazorati. Hukumat idoralari. Mazkur nazorat

jarayonida davlat va jamiyat manfaatlari ta'minlanadi, soliq to'lovchilar tomonidan byudjet oldidagi majburiyatlarning bajarilishi hamda byudjet mablag'larining maqsadli sarflanishi tekshiriladi. 2. Jamoatchilik nazorati. Nodavlat tashkilotlar va muassasalar. Nazorat obyekti inspektorga qo'yilgan aniq vazifalarga bog'liq. 3. Idoraviy nazorat. Vazirlik va idoralarning nazorat-taftish bo'limlari o'z ichiga oladi. Byudjet tasnifining idoraviy asoslari bo'yicha ajratilgan byudjet mablag'larining sarflanishi, shuningdek, byudjet ssudalari, subsidiyalar, subvensiyalar va byudjetdan boshqa moliyaviy yordamlardan foydalanish tekshiriladi. 4. Mustaqil nazorat. K Korxonalar, tashkilot va muassasalar, auditorlik firmalari va individual auditorlarning moliyaviy-xo'jalik xizmatlari. Nazorat obyekti xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy faoliyati, shu jumladan byudjetga soliq to'lash va soliqni rejalashtirish, ajratilgan byudjet mablag'laridan foydalanish hisoblanadi. Shuningdek, moliyaviy nazoratning asosiy vazifalari mavjud. Bularga quyidagilar kiradi: 1) O'zbekiston Respublikasining byudjet qonunchiligiga, buxgalteriya hisobi va hisobotiga doir me'yoriy hujjatlar va yo'riqnomalarga rioya etilishi; 2) Byudjet muassasasining hisob-kitob operatsiyalari; 3) Naqd pul bilan operatsiyalarni hisobga olishda aks ettirishning to'g'riligi va to'liqligi; 4) Ish haqi bo'yicha hisob-kitoblar; 5) Moddiy boyliklar va asosiy vositalarni hisobga olish; 6) Byudjet mablag'lari, kassa va haqiqiy xarajatlarni hisobga olish; 7) G'aznachilik organlarini saqlash xarajatlari smetasini bajarish bo'yicha davriy va yillik moliyaviy hisobotlar. Shuningdek, kadrlar bilan ishlashni tashkil etish, g'aznachilik faoliyatini axborot-texnik ta'minlash va axborot xavfsizligini ta'minlashni tekshiradi. Byudjet tashkilotlariga nisbatan ichki moliyaviy nazorat quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi: ichki buxgalteriya nazorati, faoliyat samaradorligi va samaradorligini nazorat qilish va qonun talablariga rioya etilishini nazorat qilish. Ichki moliyaviy nazoratning maqsadlari:

- Moliya-xo'jalik faoliyati samaradorligini va muassasalarning moliyaviy holatini baholash;
- Davlat topshiriqlarining haqiqiy (hisobot) parametrlarining muvofiqligini aniqlash;
- Aniqlangan og'ishlarning sabablarini aniqlash va ularni bartaraf etish;
- Mumkin bo'lgan buzilishlar va og'ishlarning oldini olish;
- Ishlar (xizmatlar) bo'yicha davlat topshirig'i doirasida bajarilgan haqiqiy sifat ko'rsatkichlarining normativ-huquqiy hujjatlarda belgilangan talablarga muvofiqligini aniqlash;
- Davlat mulkidan foydalanish samaradorligini ta'minlash;
- Byudjet mablag'laridan maqsadli foydalanishni ta'minlash. Hozirgi vaqtda mamlakatimizning moliyaviy nazorati tizimida mavjud bo'lgan yuqoridagi barcha fikrlar, shuningdek, ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy hayotning o'zgaruvchan sharoitlari

mavjud muammolarni hal etishni va moliyaviy nazoratning tubdan yangi tizimini yaratishni taqozo etadi. Davlat moliyaviy nazorati butun iqtisodiyotning samarali faoliyatining ajralmas qismidir. Ayni paytda O‘zbekistonda samarali moliyaviy nazorat mexanizmini yaratish va mavjud muammolarni hal etishga katta e’tibor qaratilmoqda. Amaldagi normativ hujjatlarni qayta ishlash, nazorat tizimini huquqiy tartibga solishdagi ziddiyatlarni bartaraf etish muhim ahamiyatga yega. Yuqoridagilardan xulosa qilishimiz mumkinki, byudjet tashkilotlarida moliyaviy nazoratning maqsadi tashkilot faoliyati bilan bog‘liq muammolarning oldini olish va bartaraf etish hamda uning faoliyatini takomillashtirishdan iborat. Ushbu tekshirishlar byudjet mablag‘laridan noto‘g‘ri foydalanishni oldini olish uchun zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-sonli Farmoni.
2. Fayzullayev Yo.Sh., Azizova I.A., Byudjetni o‘rta muddatli rejalashtirish.- Toshkent: 2010.
3. Azizova I.A. Natijaga yo‘naltirilgan byudjetlashtirish. O‘quv qo‘llanma. T.:InfoCOM.UZ MCHJ nashriyoti, 2010.